

מה לאי הושן

יוצא לאור ע"י מכון אבני הושן

חידושי ושיעורי מורינו
הגאון רבי שמואל ניימאן שליט"א
אב"ד אבני הושן – מאנסי

פרשת ויצא | תשפ"ב

מוקדש לרפואת מרן שמואל בן שרה פערל

י

עניני הפרשה

פנינים יקרים

פנינים יקרים

ענין הגלות ביעקב אבינו

בתורתנו הקדושה בעת דיבור הקב"ה אל יעקב אבינו בעת שנתו וחלומו בבית א-ל, אומר הכתוב את הברכה וההבטחה שהבטיח הקב"ה ליעקב אבינו, ונאמר שם (בראשית כ"ח י"ג י"ד) 'והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלוקי אברהם אביך ואלוקי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך. והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה ונברכו בך כל משפחת האדמה ובזרעך'. והיינו שהש"ת אומר לו כאן ההבטחה שיתן את ארץ ישראל לו ולבניו, וגם מוסיף לו שירבה את זרעו כעפר הארץ, ומסיים הכתוב 'ונברכו בך כל משפחת האדמה ובזרעך'.

והנראה בזה, דהנה יעקב אבינו יוצא עתה ממקומו, והוצרך ללכת לגלות למקום רחוק לארץ נכריה, והרי הוא מלא בחששות לגבי העתיד, וכמו שאמר אחר כך (כאן כ"ח) 'אם יהיה אלוקים עמדי וגו'. וכן גם אחר כך כשכבר הגיע ללבן לא שקט ולא נח, והוצרך לעבוד תחתיו ארבע עשרה שנים, ורמה אותו לבן עשרת מונים במשכורתו, וגם אחרי כן כשברח משם אירע לו את כל העניין עם עשיו אחיו, וכן בהמשך הימים ידע צער ומכאוב עד שגם הוצרך לגלות למצריים. והרי כל זה היה מקשה אחת של שנות גלות שלא שקט ולא נח במקומו.

מעשה אבות סימן לבנים

ונוכל לומר, שכל השנים הללו המה היו בכלל 'מעשה אבות סימן לבנים', להעת שכלל ישראל יצאו לגלות ויהיו תחת שלטון אומות העולם, וידעו אז צער ומכאוב ה", ויעקב אבינו הכין במעשיו לצאצאיו את הדרך, שיתחזקו באמונה שלימה בבורא כל עולמים במשך כל שנות הגלות הקשים, ויבטחו בהש"ת ששומר עליהם ומגן בעדם, והוא עמם בכל אשר להם.

מעלת ארץ ישראל אף בגלות

והנה, על מאמר הכתוב בפרשת ואתחנן בעניין ארץ ישראל ומעלתה (דברים י"א י"ב) 'ארץ אשר ה'

קרוב להקב"ה, וכן הדבר הוא להפך ח"ו, שכשהאדם מרוחק מהקב"ה, הרי נעשה ונהיה לבעל גאוה. ופעם אחת כשהלך עם אחד מתלמידיו לטול באוויר הצח לצורך בריאות גופו, והלכו תחת הלי"ט שהיה מאיר לרחוב העיר, נענה החזון איש לתלמידו והראה לו, האיך שכלל שמתקרבים יותר לאור כך נהיה צלו של האדם יותר קטן, וכשמתרחקים מהאור נעשה הצל יותר גדול. והמשיך ואמר לו שכן הוא הדבר לגבי השי"ת ועבודתו, שכשמתקרבים לאור הגדול שהוא הקב"ה, נעשה האדם לשפל בעניו, אכן כשמתרחק מאור ה', נעשה הוא לגדול בעניו ולבעל גאוה.

וזה הרמז בקרא, דאם 'ש ה' במקום הזה', ומרגיש האדם קרבת אלוקים, אזי 'אנכי לא ידעתי', שאינו מרגיש בנפשו שהוא אנוכי ויש לו יישות אלא שנחשב לכלום בעניו, אמנם לעומת זה כשאין השי"ת במקום ההיא, אזי מתנהג האדם באנוכיות ובגאות.

מאמר האמרי חיים ברגשי הענוהו שיש בכותל המערבי

וכעין הדבר הוא מאמרו בקודש של הרה"ק האמרי חיים מוילניץ זי"ע, שכשאדם הולך לכותל המערבי הרי הוא מרגיש בעצמו רגשי ענוה ואינו מרגיש את עצמו ל כלום, ואמר בזה רמז שכות"ל ר"ת 'נפשי כעפר לכל ת'היה, וכל זאת מכיון שיש שם השראת השכינה, והיכן שיש השראת השכינה מרגיש האדם את עצמו ל כלום ומתנהג בענוה כדבעי למיהו.

האי מאן דיהיר אפילו אינשי ביתיה לא מיקבל

ואדאתן להכי שהקרוב להקב"ה הרי התנהגותו עם סובביו הוא בענוה, יתפרש בזה מאמרם ז"ל במס' בבא בתרא (צ"ח). 'אמר רב מרי, האי מאן דיהיר (בעל גאוה), אפילו אינשי ביתיה לא מיקבל, שנא' גבר יהיר ולא ינוה, מאי ולא ינוה בנוה שלו'. והיינו שבעל גאוה גם בביתו שלו עצמו הוא לא מתקבל.

אלוקיך דורש אתה תמיד עיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, מפרש שם רש"י במעלת ארץ הקודש, ח"ל: 'אשר ה' אלוקיך דרש אתה', והלא אף כל הארצות הוא דורש, שנאמר... אלא כביכול אינו דורש אלא אותה, ועל ידי אותה דרישה שדורשה דורש את כל הארצות עמה'.

וכן הוא ברמב"ן שם בעניין: 'ויש בו סוד עמוק, כי הארץ הזאת נדרשת בכל והיא הכל, וכל הארצות מתפרנסות ממנה באמת', והיינו שמעלתה של ארץ ישראל היא רבה כל כך, שהקב"ה משפיע את כל השפע לארץ ישראל דייקא, וכל הארצות שבחוץ לארץ מתברכות כולם על ידי ארץ ישראל.

והנה עתה כאן כשיעקב אבינו מתחיל לצאת לגלות, והרי זה גם סימן לבניו שגם המה עתידין לצאת לגלות, אומר לו כאן הקב"ה בענין ארץ ישראל 'הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך' שיתנה למתנה לו ולבניו. ומוסיף הקב"ה ומבטיחו נאמנה, שאפילו גם בעת אשר יצאו כלל ישראל לגלות, עם כל זה תישאר המתנה של ארץ ישראל, ואומר הכתוב, שהמתנה תישאר להם תמיד על ידי שיקויים - 'ונברכו בך כל משפחת האדמה ובזרעך', שתמיד יתברכו כל הארצות וכל משפחות האדמה, בך דייקא, על ידי ארץ ישראל, ואף בזמן שאין יהיו ישראל שרויין על אדמתן כי ישוהו בגלויות, מכל מקום תמיד תישאר המתנה של ארץ ישראל, שרב כוחה וקדושתה של ארץ ישראל שהיא נשפעת בראשונה, ומינה יתברכו כל הארצות כולם.

כשיש קרבת אלוקים אין שייך אנוכי

והפסוק ממשיך אחר כך ואומר (כאן כ"ח ט"ו) 'וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי'.

והנראה לומר בזה, על פי מה דמתאמרא משמיה דמרן החזון איש זי"ע, שאמר בקדשו, שכל כמה שהאדם מתנהג יותר בענוהו, זה לעומת זה כן הוא יותר